

ANA TEMA¹

6. Madde (ceza hukuku yönü) Görüntülü bağlantı yoluyla yapılan duruşmalar

(Son güncelleme: 31/08/2021)

Giriş

Mahkeme'ye bugüne kadar, görüntülü bağlantı yoluyla yapılan duruşmalarla ilgili sorunları Sözleşme'nin 6. Maddesi kapsamındaki adil yargılanma hakkı bakımından incelemesi için çok sık başvurulmamıştır. Ancak, Mahkeme içtihadında bu konuya ilişkin bazı rehber ilkeler mevcuttur.

Bir sanığın duruşmaya görüntülü bağlantı yoluyla katılmasına ilişkin mahkeme içtihadının temel prensipleri *Marcello Viola /İtalya*, 2006, (§ 67) kararında ortaya konmuştur:

- Bir sanığın yargılamalara video konferans yoluyla katılması tek başına Sözleşme'ye aykırı değildir;
- Ancak, herhangi bir davada bu tedbire başvurulması, meşru bir amaca hizmet etmelidir; ve
- Delil sunumuna yönelik düzenlemeler, Sözleşme'nin 6. Maddesinde belirtildiği gibi hukuki usulün gerekliliklerine uygun olmalıdır.

Mahkeme, içtihadında sürekli yukarıdaki prensipleri uygulamıştır. Ancak, konuyla ilgili usule ilişkin güvenceleri sağlama gereğini vurgulamıştır. Mahkeme özellikle de teknik bir engel olmadan sanığın yargılamayı takip edebilmesi ve dinlenebilmesi ve bir avukatla etkin ve gizli iletişiminin sağlanması gerektiğine karar vermiştir (*Grigoryevskikh /Rusya*, 2009, § 83).

Duruşmaların görüntülü bağlantı yoluyla yapılması için 'meşru amaçlar'

Bir Mafya üyesinin, özel bir cezaevi rejimine tabi tutulduğu için temyiz duruşmasına video konferans yoluyla katılmasıyla ilgili *Marcello Viola /İtalya*, 2006, davasında Mahkeme, başvuranın temyiz duruşmalarına video konferans yoluyla katılmasının, Sözleşme kapsamında meşru amaçları olduğuna karar vermiştir: düzenin korunması, suçun önlenmesi ve tanıkların ve mağdurların yaşam, özgürlük ve güvenlik haklarının korunması (§ 72).

Mahkeme, *Marcello Viola /İtalya*, 2006, davasında, adli yargılamalarda "makul süre" gerekliliğine uyulmasının da meşru bir amaç olduğu kanaatine varmıştır. Mahkeme'ye göre video konferans uygulaması, tutuklular mahkemeye getirilirken meydana gelen gecikmeleri azaltma ve böylece ceza yargılamasını kolaylaştırma ve hızlandırma amacını da taşımaktadır (a.g.e).

Ancak, Mahkeme içtihadından, yerel makamların, bir sanığın duruşmalara video konferans yoluyla katılmasına karar vermeleri halinde, buna ilişkin kabul edilebilir gerekçeler sunmak zorunda oldukları sonucuna ulaşılmaktadır. Mahkeme, *Medvedev /Rusya*, 2017, (§ 30) davasında, Moskova'da bir cezaevinde olan başvuranın yine Moskova'da gerçekleşen temyiz duruşmasına katılmadığını ve hükümetin, başvuranın mahkeme salonunda hazır bulunmasını sağlamaktansa; duruşmaya görüntülü bağlantı üzerinden katılması için gerekli ayarlamaları yapma kararını gerekçelendiremediğini belirtmiştir.

¹ Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkeme'yi bağlamaz.

Duruşmada hazır bulunma

İlk derece mahkemesi duruşmaları:

Mahkeme henüz ilk derece mahkemesi duruşmalarında görüntülü bağlantı kullanılmasına ilişkin özel prensipler belirlememiştir. Ancak, [Marcello Viola /İtalya](#), 2006, davasında ayrıntılı olarak dile getirilen yukarıdaki standartlar, bu bağlamda da uygulanmaktadır ([Asciutto /İtalya](#), 2007, §§ 62-72). Dahası, Mahkeme, görüntülü bağlantı yoluyla yürütülen bir temyiz duruşmasıyla ilgili [Sakhnovskiy /Rusya](#) [BD], 2010, § 96 davasında, kendisine cezai bir suç isnat edilen kişinin, adil yargılanma kavramına dayanan genel bir ilke olarak ilk derece mahkemesi duruşmasında hazır bulunma hakkına sahip olduğunu belirtmiştir. Aslında, Mahkeme içtihadına göre bazı durumlarda bir duruşmaya görüntülü bağlantı yoluyla katılmak, yargılamaya etkili katılımı güvence altına alan bir tedbir olabilir ([Bivolaru /Romanya \(no. 2\)](#), 2018, §§ 138-139, 144-145; [Dijkhuizen /Hollanda](#), § 56).

Bir bütün olarak değerlendirildiğinde 6. Maddenin, sanığın ceza yargılamasına etkili katılım hakkını güvence altına aldığı unutmamak gerekir ([Murtazaliyeva /Rusya](#) [BD], 2018, § 91). Genelde bu, başka hakların yanı sıra, sadece kişinin duruşmada hazır bulunma hakkını değil, aynı zamanda, yargılamayı dinleme ve takip etme hakkını da kapsar. Dolayısıyla, mahkeme salonundaki zayıf ses düzeni ve duyma zorlukları, 6. Madde kapsamında incelenecek bir soruna neden olabilir ([Stanford /Birleşik Krallık](#), 1994, §§ 26 ve 29).

Temyiz mahkemesi duruşmaları:

Mahkeme, görüntülü bağlantı yoluyla gerçekleşen temyiz yargılamalarıyla ilgili bir dizi davayı ele almıştır ([Marcello Viola /İtalya](#), 2006; [Sakhnovskiy /Rusya](#) [BD], 2010; [Shulepov /Rusya](#), 2008; [Yudin /Rusya](#), 2018 ; [Medvedev /Rusya](#), 2017; [Slashchev /Rusya](#), 2012).

Mahkeme, [Grigoryevskikh /Rusya](#), 2009, kararında, temyiz mahkemesi davayı hem olgusal hem de yasa yönünden tam inceleme yetkisine sahip olsa dahi 6. Maddenin her zaman duruşmada bizzat hazır bulunulması hakkı anlamına gelmediğini tekrar belirtmiştir (§ 77). Dolayısıyla, görüntülü bağlantı kullanmanın tek başına 6. Maddeyi ihlal etmediğini vurgulamıştır.

Mahkeme, bir sanığın mahkeme salonundaki fiziksel varlığının kesinlikle tercih edilir olduğunu ancak tek başına bir amaç olamayacağını belirtmiştir. Bu daha ziyade, yargılamaların bir bütün olarak hakkaniyetini güvence altına almaya yönelik daha önemli amaca hizmet eder ([Golubev /Rusya](#) (k.k.), 2006).

Mahkeme bazı davalarda, duruşmada hazır bulunma hakkının sadece duruşmaya görüntülü bağlantı yoluyla katılma nedeniyle ihlal edilip edilmediğini ayrıca incelemeyi. Örneğin, Mahkeme, [Grigoryevskikh /Rusya](#), 2009, § 94, davasında, temyiz duruşmasının görüntülü bağlantı yoluyla yürütülmesine ilişkin şikâyetin, temyiz duruşmasında başvurana adli yardım sağlanmamasına ilişkin şikâyetle büyük ölçüde örtüştüğü sonucuna varmıştır. Dolayısıyla Mahkeme, başvuranın temyiz duruşmasına görüntülü bağlantıyla katılmasının, bu davanın mevcut koşullarında, 6. Maddeyle uyumlu olup olmadığı sorusunu ayrıca incelemeye gerek görmemiştir (Ayrıca bkz. [Ichetovkina ve Diğerleri /Rusya](#), 2017, § 45).

Hukuki yardım hakkı

Mahkeme içtihadına göre hukuki yardım hakkının kullanılması, başvuranın mahkeme salonuyla görüntülü bağlantı üzerinden iletişime geçtiği durumlarda özel bir anlam kazanmaktadır (*Grigoryevskikh /Rusya*, 2009, § 92):

- Mahkeme birçok davada, mahkemeye video konferansla katılan bir başvuranın, özellikle de savcının katıldığı bir duruşma söz konusuysa, bir avukat tarafından temsil edilmesinin, adil bir duruşma olabilmesi adına, adaletin tecellisinin bir gerekliliği olduğu sonucuna varmıştır (*Shulepov /Rusya*, 2008, §§ 34-36; *Slashchev /Rusya*, 2012 ; *Grigoryevskikh /Rusya*, 2009);
- Mahkeme, *Sakhnovskiy /Rusya* [BD], 2010, kararında, bir sanığın duruşmaya görüntülü bağlantı üzerinden katıldığı durumlarda, kendisine bir avukata danışmak için gerekli kolaylıklar ve zamanın sağlanmasının gerekliliğinin altını çizmiştir (aksi durum için bkz. başvuranların avukatlarının mahkeme salonunda hazır bulunduğu *Marcello Viola /İtalya*, 2006, ve *Golubev /Rusya* (k.k.), 2006);
- Mahkeme bu bağlamda, bir sanığın üçüncü bir kişi duymadan avukatıyla iletişim kurma hakkının, Sözleşme'nin 6 § 3(c) Maddesi kapsamında güvence altına alınan adil yargılanmanın en temel gerekliliklerinden biri olduğunu belirtmiştir. Eğer bir avukat herhangi bir gözetim olmadan müvekkili ile görüşemez ve ondan gizli talimatlar alamazsa, sağladığı hukuki yardım önemli ölçüde işlevini yitirir. Oysa, Sözleşme'nin amacı, somut ve etkili hakları güvence altına almaktır (*Sakhnovskiy /Rusya* [BD], 2010, §§ 97, 102 ve 104; *Medvedev /Rusya*, 2017, § 30; *Yudin /Rusya*, 2018, §§ 41-44; *Zagaria /İtalya*, 2007).

Önemli Örnekler

- *Sakhnovskiy /Rusya* [BD], 2010: başvuranın davasını, başka bir avukatın başvurusuna dayanarak temyize götürmek zorunda kalan avukatla temyiz duruşması öncesi birebir iletişim kurulamaması (6. Madde ihlal edilmiştir);
- *Marcello Viola /İtalya*, 2006: sanık temyiz duruşmalarına görüntülü bağlantı yoluyla katılmıştır (6. Madde ihlal edilmemiştir);
- *Golubev /Rusya* (k.k.), 2006: sanık temyiz yargılamasını bir görüntülü iletişim sistemi üzerinden takip etmiştir; duruşmalara bizzat katılmayı talep etmemiş ya da duruşma esnasında duruşmaların görüntülü iletişim sistemi üzerinden yürütülmesine itiraz etmemiştir; duruşmada iki avukat hazır bulunmuştur (açıkça dayanaktan yoksun);
- *Grigoryevskikh /Rusya*, 2009: Temyiz duruşması sırasında başvuran hukuki destek alamamıştır; başvuran ayrıca, yaşadığı işleme sorununun, temyiz duruşmasına katılmasını ve kendini layıkıyla savunmasını engellediği için, özellikle de temyiz duruşmasının yürütüldüğü görüntülü bağlantıdan şikayetçi olmuştur (6. Madde ihlal edilmiştir).

Genel ilkelerin özeti

- *Marcello Viola /İtalya*, 2006, § 67;
- *Sakhnovskiy /Rusya* [BD], 2010, §§ 94-98; bkz. *Medvedev /Rusya*, 2017, § 24.

Aleniyet

Görüntülü bağlantı yoluyla yürütülen duruşmalar, yargılamaların kamuya açık olmasını güvence altına alma gerekliliğine ilişkin bazı sorunlara neden olabilir ve içtihadın bazı unsurları bu konuya ilişkin yol gösterebilir.

Mahkeme içtihadına göre bir duruşma, kamunun denetimine açık olma gerekliliğine sadece, genel kamuoyu yargılamanın zamanı ve yerine ilişkin bilgiye ulaşabildiğinde ve bu yer kolay erişebilir

olduğunda uyum gösterir. Birçok davada bu şartlar, sadece duruşmanın izleyicilerin katılabileceği büyüklükte normal bir mahkeme salonunda görülmesiyle karşılanmaktadır. Ancak, bir yargılamanın, mahkeme salonu dışında; genel kamuoyunun prensipte erişiminin olmadığı bir yerde gerçekleşmesi, davanın kamuya açık olmasının önünde bir engeldir. Böyle bir durumda, bir Devlet, kamuoyunun ve medyanın duruşmanın yeri hakkında bilgi sahibi olmasını ve duruşmaya etkili bir şekilde erişim sağlayabilmesini güvence altına almak için telafi edici önlemler almakla mükelleftir (*Riepan /Avusturya*, 2000, § 29; *Hummatov /Azerbaycan*, 2007, § 144).

Yargılama uzaktan yürütüldüğünde, dosyaya erişim ve delillerin sunulmasına ilişkin de sorun çıkabilir. Mahkeme, bir sanığın dava dosyasına doğrudan erişmesine gerek olmadığına, dosyadaki materyaller hakkında temsilcileri tarafından bilgilendirilmesinin yeterli olduğuna karar vermiştir (*Kremzow /Avusturya*, 1993, § 52). Bununla birlikte, bir sanığın mahkeme dosyasına sınırlı erişimi, sanığın duruşma öncesinde sunulan delillere erişimini engellememeli ve sanık sözlü beyanlarında bu deliller üzerine avukatı aracılığıyla yorum yapabilmelidir (*Öcalan /Türkiye* [BD], 2005, § 140). Bir sanığın kendi savunmasını yapmasına izin verildiğinde, dava dosyasına erişiminin engellenmesi, savunma haklarını ihlal eder (*Foucher /Fransa*, 1997, §§ 33-36). Savunmanın yürütülmesini kolaylaştırmak için sanığın dava dosyasından ilgili belgelerin kopyalarını alması ve alınan notları derlemesi ve kullanması engellenmemelidir (*Rasmussen /Polonya*, 2009, §§ 48-49; *Moiseyev /Rusya*, 2008, §§ 213-218; *Matyjek /Polonya*, 2007, § 59; *Seleznev /Rusya*, 2008, §§ 64-69).

Elektronik dosyalar ve elektronik verilerin ifşasıyla ilgili olarak savunmaya nelerin ifşa etmek için uygun olabileceğini belirleyen kriterleri tespit etme sürecine dahil olma fırsatının verilmesi önemlidir (*Sigurður Einarsson ve Diğerleri /İzlanda*, 2019, § 90; ayrıca bkz. *Rook /Almanya*, 2019, §§ 67 ve 72). Ayrıca, tanımlanmış veya etiketlenmiş verilerle ilgili olarak, savunmanın bu tür verileri daha fazla araştırmasına izin verilmemesi, ilke olarak, savunmanın hazırlanması için yeterli olanakların sağlanmasına ilişkin bir sorun ortaya çıkarmaktadır (*Sigurður Einarsson ve Diğerleri /İzlanda*, 2019, § 91).

Görüntülü bağlantı yoluyla yürütülen bir duruşmaya sanığın katılma şekli de adil yargılanma hakkı açısından önemlidir. Örneğin, Mahkeme, bir sanığın yargılama sırasında aşağılayıcı muameleye maruz bırakılmasının; silahların eşitliği, masumiyet karinesi ve demokratik bir toplumda mahkemelerin toplum içinde ve hepsinden önemlisi sanıkta uyandırmaları gereken güven dikkate alındığında, adil yargılanma kavramıyla uyuşmayacağına karar vermiştir (*Yaroslav Belousov /Rusya*, 2016, § 147).

Konuyla ilgili (ancak başka) konu başlığı

- *Khodorkovskiy ve Lebedev /Rusya* (no. 2), 2020: §§ 506-507, 511-512: Yurt dışında ikamet eden tanıkların video konferans yoluyla sorgulanması (§§ 506-507, 511-512): 6 § 1. Madde ve Madde 6 § 3 (d) ihlal edilmiştir.

Diğer referanslar

Diğer ana temalar:

- Duruşmada hazır bulunmayan tanıklar ve tanıkları sorgulama hakkına dair diğer kısıtlamalar
- Avukata erişim
- Masumiyet karinesi
- Adil yargılanma güvencelerinden feragat

Araştırma raporları:

- Ceza yargılamalarında bir sanığın kendisini bizzat savunabilme hakkı (2016)

- Madde 6 § 3 (c): Gözaltının ilk günlerinde avukatın hazır bulunmaması (*sadece Fransızca*) (2016)

Daha geniş perspektifler:

Araştırmalar:

- Adil Mahkemeler: [Koronavirus salgını sırasında adil yargılanma hakkını güvence altına almak: Uzaktan yürütülen ceza yargılamaları](#)
- Adaleti Dönüştür: [Mahkemeye video ile katılan sanıklar – seri üretim adalet mi, erişimde devrim mi?](#)
- İngiltere Adalet Bakanlığı: [Pilot Sanal Mahkeme Denemesi Sonuçlarının Değerlendirilmesi](#)
- [Uzaktan Mahkemeler platformu](#)

Karşılaştırmalı içtihat:

- [Kanada Yüksek Mahkemesi Kararı](#)
- [İngiltere ve Galler Yüksek Adalet Mahkemesi Kararı \(Aile Bölümü\), 5 Mayıs 2020](#)

Uluslararası hukuk:

- [Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi'ne İkinci Ek Protokol 9. ve 10. Maddeler \(tanıkların ve bilirkişilerin video ya da telefon bağlantısı yoluyla dinlenmesi\)](#)
- [Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi 10. ve 11. Maddeler \(tanıkların ve bilirkişilerin video ya da telefon bağlantısı yoluyla dinlenmesi\)](#)
- [Uluslararası Organize Suçla Mücadelede Tanıkların Korunması hakkında 23 Kasım 1995 tarihli Avrupa Birliği Konsey Kararı \(tanıklara görsel-işitsel yollardan ifade verme imkânının tanınması gerektiği kabul edilmiştir\)](#)
- [Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi 18. ve 24. Maddeler \(Tanıkların ve bilirkişilerin video bağlantısı yoluyla dinlenmesi\)](#)
- [Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi 32. ve 46. Maddeler \(Tanıkların ve bilirkişilerin video bağlantısı yoluyla dinlenmesi\)](#)

ÖNEMLİ İÇTİHAT REFERANSLARI

Önde gelen dava:

- *Marcello Viola /İtalya*, no. 45106/04, AiHM 2006-XI (özetler).

6. Madde kapsamındaki diğer davalar

- *Golubev /Rusya* (k.k.), no. 26260/02, 9 Kasım 2006;
- *Asciutto /İtalya*, no. 35795/02, 27 Kasım 2007;
- *Shulepov /Rusya*, no. 15435/03, 26 Haziran 2008;
- *Grigoryevskikh /Rusya*, no. 22/03, 9 Nisan 2009;
- *Sakhnovskiy /Rusya* [BD], no. 21272/03, 2 Kasım 2010;
- *Slashchev /Rusya*, no. 24996/05, 31 Ocak 2012;
- *Gennadiy Medvedev /Rusya*, no. 34184/03, 24 Nisan 2012;
- *Medvedev /Rusya*, no. 5217/06, 27 Haziran 2017;
- *Ichetovkina ve Diğerleri /Rusya*, no. 12584/05 ve diğer 5'i, 4 Temmuz 2017;
- *Bivolaru /Romanya (no. 2)*, no. 66580/12, 2 Ekim 2018;
- *Yudin /Rusya*, no. 9904/09, 11 Aralık 2018;
- *Dijkhuizen /Hollanda*, no. 61591/16, 8 Haziran 2021.